

až do roku 1973. Výborně zvládl jazyk a důkladně poznal mentalitu Srbů a vůbec Jihoslovanů. Vyprávěl mi, že za léta působení v Bělehradě navštívil více než čtyři sta hospod, hospůdek a krčem, aby slyšel hovorový jazyk a poznával místní lidi.

Od roku 1968 bylo v Brně zřízeno pro všechny studenty oboru slovanský jazyk a literatura širší slavistické studium. Předpokládalo se, že si posluchači bohemistiky a rusistiky povinně zapíší ještě jeden slovanský jazyk (srbocharvátštinu, polštinu nebo bulharštinu). Lektorské kurzy z jihoslovanských jazyků vedlí Chleborádovi žáci. Také v tom mj. spočívají jeho zásluhy o rozvoj slavistiky a balkanistiky v Brně.

I. Dorovský

K nedožitým devadesátinám Jaroslava Bauera

Jaroslav Bauer byl v posledních letech svého života a v celé své vědecké činnosti zaměstnán jako zástupce profesora (od roku 1965) a od r. 1966 jako profesor srovnávací slovanské jazykovědy na filozofické fakultě brněnské univerzity. Na ní předtím absolvoval obory čeština a ruština, když u paleoslovenisty J. Kurze obhájil doktorskou disertaci ze staroslověnské syntaxe (PhDr. 1949). Po uzavření vysokoškolského studia zůstal ve svazku fakulty, stal se posléze vědeckým aspirantem tehdejšího rektora brněnské univerzity a proslulého bohemisty F. Trávníčka (CSc. 1955). Kromě obou uvedených složek svého studijního oboru navštěvoval spolu s dalšími zájemci o historickou jazykovědu nadstavbově vybrané indoevropsické přednášky a semináře V. Machka.

Přes svůj relativně krátký životní běh (1924–1969) a těžkou chorobu v posledních několika letech publikoval rozsáhlé

a mezinárodně uznávané vědecké dílo ze srovnávací slovanské syntaxe v souvislostech komparačně generálních, ale i v slovanských jazycích jednotlivých, především v češtině, ruštině, staroslověněštině a polštině.

Jeho nejvýznamnějším vědeckým spísem je kniha *Vývoj českého souvětí* z roku 1960. Znamenala výrazný pokrok proti starším historickým skladbám češtiny, Gebauerově (1929) i Trávníčkově (1936). Autor v ní předvedl rozhodující momenty v syntaktickém vývoji češtiny a jejich periodizaci až do současnosti. Práce vyniká systematickostí výkladu i analytickou přesností souvětých typů a zevrubností sémantické charakteristiky spojovacích prostředků. Nezůstává jen při zjišťování jednotlivostí, ale hledá systém ve vývoji českého souvětí. Řeší též otázky etymologie jednotlivých prostředků a zjišťuje jejich výskyt a sémantické posuny v jiných slovanských jazycích; snaží se rekonstruovat praslovanský stav.

Až po Bauerově smrti vycházela jeho učebnice *Skladba spisovné češtiny* (1972, 1975, 1980) ve spolupráci s M. Greplem.

Výbor z Bauerových studií teoretických a programových i konkrétně materiálových, čerpajících z praslovánštiny i ze slovanské komparace historické a synchronní, byl vydán rovněž po jeho smrti a s názvem *Syntactica Slavica*, 1972.

A Bauerova syntaktická část byla zase teprve po jeho smrti zařazena do učebnice Lamprecht–Šlosar–Bauer, po řadě skript (1977) posléze s názvem *Historická mluvnice češtiny* (1965, 1968 a 1970).

Autorsky se Bauer spolu s R. Mrázkem a S. Žažou spolupodílel na 2. syntaktickém svazku komparativně pojaté *Příruční mluvnice ruštiny pro Čechy*, 1960 (2. vyd. 1966).

Zasahoval též do staroslověněštiny, když po doktorské disertaci aktivně pomáhal své manželce Martě zpracovat lexikogra-

ficky obtížná spojková hesla pro *Slovník jazyka staroslověnského*.

Vědecky významná byla konečně i jeho spolupráce s polskými akademickými instituty jako konzultanta o syntaktické stránce i jako autora některých spojkových hesel slovníků starší polštiny.

Kromě této rozsáhlé a namnoze objevné činnosti lingvisticky badatelské vykonával Bauer v oboru též činnost pedagogickou jako výborný vysokoškolský učitel. Vedle toho byl zcela mimořádně činný vědecky organizačně. Přední český slavista B. Havránek si ho přivedl jako sekretáře do gramatické komise Mezinárodního komitétu slavistů. Na brněnské filozofické fakultě se uplatnil jako *spiritus movens* prvních mezinárodních konferencí o slovanské syntaxi; jeho organizačním nástupcem se poté stal M. Grepl. Brno bylo s jistou nadsázkou v zahraničním slavistickém tisku dokonce označeno jako „hlavní město slovanské syntaxe“. Bauer sám byl za zásluhy v oboru slavistiky vyznamenán bulharským Řádem Cyrila a Metoděje I. stupně.

Lidsky byl Bauer československy vážný a opravdový, zachovával si však pochození i pro životní názory a postoje jiné. Sám byl např. abstinent, ale příležitostných přípitků na katedře se osobně účastnil a nesnažil se ostatní účastníky těch shromáždění brzdit nebo omezovat tím, že by svou neochotu napít se dával nějak okázale najevo. Ve vztahu ke mně byl Bauer ještě srdečně otevřenější než k ostatním kolegům: sdíleli jsme po léta společnou pracovnu a byli jsme spolu v osobních stycích, takže jsem měl možnost ocenit i jeho jemný smysl pro humor. Ostatně mi i ochotně četl a kriticky hodnotil všechny mé odborné příspěvky, které jsem chystal k tisku. A nejen to. Sám mi dával v rukopise číst i svoje. Samozřejmě jsem v nich nacházel většinou jen překlepy. Jenom jednou jsem měl připomínku i věcnou.

Dlouho jsme pak o ní diskutovali a on ji k mému překvapení i přijal. Vzpomínám-li nyní na Jaroslava Bauera u příležitosti jeho nedožitých devadesátin, činím to s dojetím. Byl velkou osobností vědeckou i lidskou.

R. Večerka

Od folkloru k románu: devadesáté výročí narození Jaroslava Mandáta

V posledních letech jsme na stránkách *Universitas* vzpomínali různých výročí brněnských slavistů, představitelů zakládajícího oboru Masarykovy univerzity. Nyní vzpomínáme nedožitých devadesátin doc. PhDr. Jaroslava Mandáta, CSc. (1924–1986); zemřel nečekaně ve svém bytě v Brně 27. března 1986 v předvečer svých dvaadesátin (narodil se 10. dubna 1924 v Choryni).¹ Byl jedním z mála, kdo se na brněnské rusistice zabýval folkloristikou. Rusista a romanista, mimo jiné žák Franka Wollmana (1888–1969), Sergeje Grigorjeviče Vilinského (1876–1950), další významné brněnské postavy, ruského porevolučního emigré, druhdy mladého prorektora Novorossijské univerzity v Oděse, kde v roce 1913 učil Michaila Bachtina (1895–1975), a romanisty Otakara Levého (1896–1946); podle vlastních slov po roce 1945 soukromě vyučoval francouzštině Milana Kunderu (roč. 1929). Patřil k hlubinným

¹ V tomto článku vycházíme z textu našich studií, viz I. Pospíšil: Z tradice Masarykovy univerzity: čtveřice zapomenutých aneb Co se už do TVARu nevešlo. *Univerzitní noviny* 2001, č. 11, s. 8–10. Týž: Dvacetiletí od odchodu Jaroslava Mandáta. *Slavica Litteraria*, X 9, 2006, s. 183–184.